

Türkçe Öğretimi

Öncü Araştırmalar 1

Editörler:

Mehmet KARDOĞAN

Nurullah ESENDEMİR

Mehmet Nuri KARDAŞ

Editörler: Dr. Mehmet KARDOĞAN - Dr. Nurullah ESENDEMİR
Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

TÜRKÇE ÖĞRETİMİ **Öncü Araştırmalar 1**

ISBN 978-625-8516-42-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Toplamları ayakta tutan en önemli dinamik, ortak dil ve kültürdür. Bu bağlamda dil ve kültür konulu çalışmalara köklü toplumlarda atfedilen değer büyüktür. Toplamları oluşturan bireylere başarılı ve işlevsel dil eğitimi vermek, onlarda dil bilinci ve zevkini geliştirmek için yaşamsal öneme sahiptir. Başarılı iletişim becerisine sahip bireylerden teşekkül eden toplumların geleceğe güvenle baktıkları bilinen bir olgudur. Toplumumuz için de Türkçeyi öğrenmek ve öğretmek sadece başarılı bildirişim için değil, geçmişten miras aldığımız, bizi biz yapan kültürel değerleri yaşamak ve yaşatmak için mühimdir. Türkçeyi tüm yönleriyle öğrenmek, benimsemek toplumu oluşturan tüm fertler için bu bağlamda bir öz görevidir.

Şartlar ne kadar değişirse değişsin, teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, medya araçları, iletişim biçimleri, etkileşim ortamları, yapay zekâ destekli bilgi kanalları ne kadar çeşitlenirse çeşitlensin üzerinde hassasiyetle durmak gereken en önemli konu milli dili, milli kültürü, milli değerleri öğrenmek ve içselleştirerek yaşatmak olmalıdır. Çünkü bilinir ki dil aşınır, değişirse kültür değişir, insan değişir, toplum değişir. Milli dilini, kültürünü, değerlerini yitiren toplumlar hafızalarını kaybeder, hafızasını kaybeden toplumlar, savrulur ayakta duramaz. Dolayısıyla dil eğitimi üzerinde önemle durmak, dil eğitimi besleyen bilimsel araştırmalara imza atmak dil araştırmacılarının kutsal görevlerindendir. Çünkü eğitim kademelerinde dil eğitimi veren öğretmenlerin beslediği temel kaynaklar dil eğitimi konu alan bilimsel çalışmalardır.

İncelemekte olduğunuz eser milli dil ve kültürü içselleştiren alan araştırmacılarının öz görev duygusuyla, uzun ve titiz çalışmalarla kaleme aldıkları bilimsel ve özgün araştırmalarından oluşmaktadır. Araştırmaların tamamı Türkçenin daha etkili ve doğru öğretilmesi, milli kültürün içselleştirilmesi ve yaşatılması için Türkçe öğretmenlerine, Türkçe alan araştırmacılarına, Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi ülküsüne gönül vermişlere bir rehber hüviyetindedir.

Eser yirmi bir bölümden oluşmaktadır ve her bölümde farklı konular işlenmiştir. Eserde, “Türkçe Eğitiminde Kademeli Sorumluluk Devri Modeli ile Yapı İskelesi Tekniğinin Kullanımı, 21. Yüzyıl Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Beceri Kavramı ve Okuryazarlık Becerileri, Dil Becerilerinde Kavramsal Dönüşüm: 21. Yüzyılın Güncel Terimleri, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Değerlendirilmesi, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Söylem Analizine Göre İncelenmesi, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı: Çok Kültürlülük Bağlamında Bir İnceleme, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti (A1) Ders Kitabının Türkiye Maarif Vakfı Programı’na Uygunluğu Açısından İncelenmesi, Dil Edinimi Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme, Yazma Eğitiminde Modeller, 7. Sınıf Öğrencileri Tarafından Yazılan Öyküleyici Metinlerin Değerlendirilmesi: Grup Olarak Yazma Etkinliği, Medya Okuryazarlığı ve Önemi, Türkçe Öğretmen Adaylarının Dijital Dergi Hazırlama Deneyimlerinin İncelenmesi, 5. Sınıf Okuma Becerileri Kitabının Modern Okuryazarlık Türleri Bağlamında İncelenmesi, Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türk Dünyasına Ait Metin Önerileri (Kara-bağ Örneği), Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Dinî İçerik Olmalı Mı?, Nursel Duruel Öykülerinin Değer Eğitimi Açısından İncelenmesi, Türkçe Öğretmenlerinin Aktif Öğrenme Farkındalıkları, Kırsal Alanlarda Yürütülen Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bir Araştırma, Türkçe Eğitiminde Erişilebilirlik, Türkçe Öğretiminde Yapay Zekâ Destekli Ölçme ve Değerlendirme, Türkçe Derslerinde Yapılan Ortak Sınavlarda Açık Uçlu Soruların Kullanılmasına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri, Türk Kültüründe Tahkiye Geleneği” konuları işlenmiştir.

Eserin her bölümü farklı alan uzmanları tarafından hazırlanmıştır. Bu nedenle bölümler arasında farklı üslup ve bilimsel yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu nedenle eserin her bölümü kendi içinde bağımsız okunacak biçimde düzenlenmiştir. Eserin eksikliklerinin olduğu muhakkaktır. İlk baskısı yapılacak eserin fark edilen eksikliklerinin şahsımıza ve bölüm yazarlarına iletilmesinden mutluluk duyarız. Eserin tüm paydaşlar için yararlı olmasını diliyoruz. Eserin hazırlanmasında emekleri geçen tüm yazarlara, eseri özenle baskıya hazırlayan Pegem Akademi çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederiz.

Editörler

Dr. Mehmet KARDOĞAN

Dr. Nurullah ESENDEMİR

Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

Aralık-2025

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
1. Bölüm: Türkçe Eğitiminde Kademeli Sorumluluk Devri Modeli ile Yapı İskelesi Tekniğinin Kullanımı.....	1
<i>Doç. Dr. Teymur EROL, Muş Alparslan Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-1738-0858	
2. Bölüm: 21. Yüzyıl Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Beceri Kavramı ve Okuryazarlık Becerileri.....	17
<i>Sibel Gamze DEVECİ, Fırat Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0008-3664-2191	
<i>Dr. Öğr. Üyesi Rabia Sena ESER, Fırat Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-3962-7324	
3. Bölüm: Dil Becerilerinde Kavramsal Dönüşüm: 21. Yüzyılın Güncel Terimleri.....	38
<i>Dr. Öğr. Üyesi Yelda KÖKÇÜ, Fırat Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-1232-5235	
4. Bölüm: 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Değerlendirilmesi.....	56
<i>Dr. Öğr. Üyesi İhsan GÜZEL, Muş Alparslan Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-0938-1634	
<i>Doç. Dr. Teymur EROL, Muş Alparslan Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-1738-0858	
5. Bölüm: 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Söylem Analizine Göre İncelenmesi.....	66
<i>Dr. Mehmet Salih AVCI, Milli Eğitim Bakanlığı</i>	
ORCID No: 0000-0001-9339-7956	
6. Bölüm: Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı: Çokkültürlülük Bağlamında Bir İnceleme.....	82
<i>Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR, Muş Alparslan Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-6427-6431	
7. Bölüm: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti (A1) Ders Kitabının Türkiye Maarif Vakfı Programı'na Uygunluğu Açısından İncelenmesi.....	98
<i>Dr. Mehmet KARDOĞAN, Başkent Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0002-5620-3371	

- 8. Bölüm: Dil Edinimi Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme** 117
Dr. Zekiye YILDIRIM SUNA, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0001-5632-9225
Dr. Mehmet KARDOĞAN, Başkent Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5620-3371
- 9. Bölüm: Yazma Eğitiminde Modeller** 131
Uzm. Engin YAVUZ, Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8248-2987
- 10. Bölüm: 7. Sınıf Öğrencileri Tarafından Yazılan Öyküleyici Metinlerin Değerlendirilmesi: Grup Olarak Yazma Etkinliği** 147
Yağmur İPEK, Fırat Üniversitesi
ORCID No: 0009-0004-0751-233X
Dr. Öğr. Üyesi Yelda KÖKÇÜ, Fırat Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1232-5235
- 11. Bölüm: Medya Okuryazarlığı ve Önemi** 170
Muhammet Hanifi KAYA, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0009-0006-5743-5373
Doç. Dr. Mustafa KAYA, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4755-4994
- 12. Bölüm: Türkçe Öğretmen Adaylarının Dijital Dergi Hazırlama Deneyimlerinin İncelenmesi** 188
Dr. Öğr. Üyesi Rabia Sena ESER, Fırat Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3962-7324
- 13. Bölüm: 5. Sınıf Okuma Becerileri Kitabının Modern Okuryazarlık Türleri Bağlamında İncelenmesi** 207
Doç. Dr. Ahmet KARABULUT, Bayburt Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2222-4078
Yavuz Selim SERCAN, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0009-0007-3362-8215
- 14. Bölüm: Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Türk Dünyasına Ait Metin Önerileri (Karabağ Örneği)** 225
Dr. Öğr. Üyesi Taha Yasir CEVHER, Hakkari Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2437-2354
- 15. Bölüm: Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Dini İçerik Olmalı mı?** 245
Prof. Dr. Raşit KOÇ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5994-6197
Fatma Nur DEMİR, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0009-0001-9235-4425

16. Bölüm: Nursel Duruel Öykülerinin Değer Eğitimi Açısından İncelenmesi	263
<i>Uzm. Meral GÖKÇELİK, Millî Eğitim Bakanlığı</i>	
ORCID No: 0000-0001-7226-4337	
<i>Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-6732-7815	
17. Bölüm: Türkçe Öğretmenlerinin Aktif Öğrenme Farkındalıkları	277
<i>Uzm. Aytaç BÜYÜKİKİZ, Millî Eğitim Bakanlığı</i>	
ORCID No: 0000-0003-1338-5547	
<i>Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-6732-7815	
18. Bölüm: Kırsal Alanlarda Yürütülen Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bir Araştırma	300
<i>Dr. Naif KARDAŞ, Millî Eğitim Bakanlığı</i>	
ORCID No: 0000-0002-4802-7478	
<i>Merve Nur SEZGİN, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0009-4224-9457	
19. Bölüm: Türkçe Eğitiminde Erişilebilirlik	312
<i>Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ, Adıyaman Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-3821-5499	
<i>Melike TURAN, Millî Eğitim Bakanlığı</i>	
ORCID No: 0009-0003-1614-7533	
20. Bölüm: Türkçe Öğretiminde Yapay Zekâ Destekli Ölçme ve Değerlendirme	327
<i>Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ, Adıyaman Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0003-3821-5499	
<i>Tarık KAYA, Yunus Emre Enstitüsü</i>	
ORCID No: 0009-0008-8455-3732	
21. Bölüm: Türkçe Derslerinde Yapılan Ortak Sınavlarda Açık Uçlu Soruların Kullanılmasına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri	345
<i>Dr. Naif KARDAŞ, Millî Eğitim Bakanlığı</i>	
ORCID No: 0000-0002-4802-7478	
<i>Ayfer CANBAZ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0009-0005-2749-4463	
22. Bölüm: Türk Kültüründe Tahkiye Geleneği	364
<i>Arş. Gör. Dr. Nurullah ESENDEMİR, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi</i>	
ORCID No: 0000-0001-6841-2552	
Editörler ve Yazarlar Hakkında	375

1. BÖLÜM

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE KADEMELİ SORUMLULUK DEVRİ MODELİ İLE YAPI İSKELESİ TEKNİĞİNİN KULLANIMI

Doç. Dr. Teymur EROL, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1738-0858

Özet

Bu çalışma, Türkçe eğitiminde kademeli sorumluluk devri modeli ile yapı iskelesi tekniğinin öğretim sürecindeki işlevlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile yürütülen araştırmada, bu iki kavramın öğretim sürecinde nasıl uygulandığı ve öğretim programı tarafından nasıl yönlendirildiği içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın kademeli sorumluluk devri ve yapı iskelesine dayalı süreçleri nasıl yansıttığını, iki yapının benzerlik ve farklılıklarını ve dil becerilerine uyarlanabilirliklerini ortaya koymaktadır. Çalışma, kademeli sorumluluk devrinin öğrencinin öğrenme sorumluluğunu sistematik biçimde artıran bir model; yapı iskelesinin ise öğretmen desteğini bilişsel bir yapılandırma aracına dönüştüren bir teknik olduğunu göstermektedir. Bu iki yaklaşımın entegrasyonu, Türkçe eğitiminde öğrencinin bilişsel ve üstbilişsel farkındalığını güçlendirerek öğrenmeyi sürdürülebilir kılmaktadır. Ayrıca, programda yapı iskelesine doğrudan atıf yapılmamakla birlikte, kademeli sorumluluk devrinin yapı iskelesiyle uyumlu bir pedagojik çerçevede ele alındığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, kademeli sorumluluk devri, yapı iskelesi.